

SPIS TREŚCI

Wstęp	7
I. Komunikacja, język, informacja, emocje	11
1. Język	12
1.1. Język polski	12
1.2. Mój język ojczysty	21
1.3. Nauka języka obcego	23
1.4. Najpiękniejsze polskie słowo	36
2. Świat znaków	44
2.1. Język symboli, język emocji	44
2.2. Mowa ciała	51
2.3. Co mówią prezenty?	55
2.4. Pogadaj ze zwierakiem	60
II. Dookoła świata	69
1. Co kraj to obyczaj	70
2. Nie jestem przesądny, ale... ..	79
3. „Przysłowia mądrością narodów”	87
4. Stereotypy	88
III. Między nami	103
1. Sympatia, antypatia	104
2. Małutki, słodziutki, kochaniutki i... wprost przeciwnie ...	113
2.1. Zdrobienia, spieszczania (afektonimy)	113
2.2. Zgrubienia	127
IV. W poszukiwaniu czasu	129
V. Smacznie i zdrowo	151
1. W kuchni i przy stole	152
2. Zdrowe odżywianie	175

VI. W świecie opowieści.	193
1. Bajkowo, baśniowo, legendarnie.	194
2. Literacko	216
VII. Podyskutujmy	227
1. Moda jako zjawisko i składnik kultury	228
2. W pogoni za sławą	242
3. Nie chcę, ale muszę	251
VIII. Dodatek gramatyczny	267
1. Aspekt czasownika	268
2. Prefiks czasownika	271
3. Tryb przypuszczający	273
4. Forma bezosobowa	276
5. Imiesłowy.	278
6. Nazwy czynności	282
7. Formy rodzaju żeńskiego nazw wykonawców czynności, zawodów, tytułów, mieszkańców itd.	284
8. Wyrazy złożone	286
9. Zdrobnienia	288
10. Zgrubienia	291
11. Nazwy cech abstrakcyjnych	292
12. Szyk przydawki przymiotnikowej	293
13. Liczebniki	295
IX. Klucz	299
Indeks gramatyczny	331

WSTĘP

Podręcznik ten jest wynikiem wieloletnich doświadczeń zebranych w czasie nauczania języka polskiego jako obcego, m.in. prowadzenia lektoratu na poziomie B i C ze studentami Erasmusa i programów pokrewnych w Centrum Kultury i Języka Polskiego w Świecie Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Na niższych poziomach językowych wszyscy studenci mogą korzystać z tego samego podręcznika, zwłaszcza że wybór podręczników jest spory. Na poziomach wyższych sytuacja jest o wiele bardziej skomplikowana, m.in. ze względu na różnorodność studentów uczących się języka polskiego. Są tacy, którzy znają polski tylko z rozmów z rodziną, ale nie mieli nigdy kontaktu z językiem pisanym, gramatyką i ortografią. Inni nie mają polskich korzeni, a język polski studiują na filologii polskiej lub słowiańskiej. Są też tacy, którzy uczą się języka – mniej lub bardziej regularnie – na kursach lub na własną rękę. Są też w końcu ci, którzy lepiej rozumieją język polski ze względu na pokrewieństwo z językiem ojczystym lub paradoksalnie robią mniej błędów z powodu zupełnie odmiennej struktury języka ojczystego.

Studenci na wyższym poziomie zaawansowania potrzebują zarówno ciekawych tekstów do dyskusji, ćwiczeń porządkujących leksykę, ćwiczeń gramatycznych, słotwórczych, ortograficznych, jak i trochę zabawy czy urozmaicenia metod nauczania itd., co skutkuje zazwyczaj stosem dodatkowych kserokopii niezbyt poręcznych dla studentów.

Zebrałam w podręczniku teksty dotyczące różnorodnych tematów (kultury i tradycji, zwyczajów i obyczajów, spraw aktualnych i ponadczasowych, poważnych i zabawnych), które pomogą zdobyć i wzbogacić niezbędne słownictwo, a jednocześnie zaciekawią i zachęcą do analizy czy dyskusji. Są to teksty prasowe, internetowe, literackie, a także wypowiedzi studentów uczących się języka polskiego jako obcego oraz opracowania własne. Teksty te są bazą do ćwiczeń leksykalnych, słotwórczych, gramatycznych, fonetycznych, ortograficznych itd. Student znajdzie tu ćwiczenia do pracy samodzielnej,

pracy w parach czy w grupie, w tandemach czy na kursach językowych. Są tu zadania wymagające uzupełnienia luk, dopasowania znaczeń, odmiany wskazanych elementów oraz rozsypanki wyrazowe, gry, tematy do dyskusji i wypracowań, ciekawostki, a także teksty literackie i quizy.

Podręcznik ten jest wynikiem moich doświadczeń zarówno jako nauczyciela, jak i osoby uczącej się; doświadczeń zebranych podczas nauki różnych języków obcych na kursach językowych i podczas licznych stypendiów zagranicznych. Jest wynikiem poznania zróżnicowanych potrzeb uczących się oraz metod, spośród których część się zawsze sprawdza, a inne, mimo teoretycznego uzasadnienia i zaleceń metodyków, potrafią jedynie uśpić studentów.

Zasady, którymi się kieruję w nauczaniu języka i które także przyświecały mi podczas pisania tego podręcznika, są następujące:

1. Nie rób drugiemu, co tobie niemiłe. Ucz innych tak, jak sam/a chciał(a)byś być uczony/-a.
2. Student znudzony niewiele się nauczy.
3. Nikt nie jest za stary na bajki i zabawę.
4. Tylko różnorodność sprzyja nauce.

NA KONIEC KILKA RAD:

1. Żeby poznać język, trzeba mieć motywację do nauki. Osobista i indywidualna!
2. Nie ma ludzi pozbawionych talentu do języków; są tylko tacy, którzy albo wybrali złą metodę, albo są niekonsekwentni.
3. Tylko wielokrotne powtarzanie (wyrazów/zagadnień/zasad w zadaniach odmiennego typu czy na inny temat) prowadzi do sukcesu.
4. Z każdego kontaktu z tekstem i każdego zadania zostaje coś w głowie, nawet jeśli się wydaje, że tak nie jest.
5. Nie rób nic na siłę, jeśli nie musisz. Wybierz taki temat i ćwiczenie, które odpowiada Twojemu nastrojowi. Jesteś dziś zmęczony/-a, nie masz ochoty na nic trudnego, to może np. ułożysz rozsypankę albo coś przeczytasz. Więcej skorzystasz w ten sposób, niż robiąc wbrew sobie trudne ćwiczenia. Może jutro bez trudu nauczysz się rzeczy bardziej skomplikowanych. W języku nie robi się niczego na akord, ale jedynie długoterminowo.
6. „Nauka w sytuacji”, czyli łącząca potrzebę z działaniem, jest najbardziej skuteczna. Gdy podczas używania języka (w mowie lub piśmie) zabraknie Ci jakiegoś słowa lub konstrukcji, znajdź je od

razu w słowniku lub podręczniku i zastosuj w praktyce. Z pewnością je wówczas zapamiętasz.

7. Łatwiej zapamiętać to, co jest nam bliskie i znane. Nigdy nie ucz się słówek w oderwaniu od rzeczywistości, jako pustych haseł, ale ucząc się nowych słów i wyrażeń, układaj z nimi zdania, nawiązując do swojego życia i doświadczeń. Uczysz się np. słowa „solidny”? – Skojarz to słowo ze znaną Ci osobą posiadającą tę cechę.
8. Język jest żywy: zmienia się, żyje swoim życiem i jak każda żywa istota, aby dać się ośwoić, musi być lubiany.

Życzę miłej i efektywnej nauki języka polskiego.

Autorka

I

KOMUNIKACJA, JĘZYK, INFORMACJA, EMOCJE

JĘZYK

Język polski

Mój język ojczysty

Nauka języka obcego

Najpiękniejsze polskie słowo

ŚWIAT ZNAKÓW

Język symboli, język emocji

Mowa ciała

Co mówią prezenty?

Pogadaj ze zwierzęciem

1. JEZYK

1 JEZYK POLSKI

Co wiesz o języku polskim?

QUIZ

- 1) Do jakiej grupy językowej należy język polski?
- 2) Ile liter ma polski alfabet?
- 3) Polski alfabet oparty jest na alfabecie łacińskim, do którego zostały dodane polskie znaki. Jakie?
- 4) Wymień samogłoski nosowe.
- 5) Co to są dwuznaki? Wymień je.
- 6) Czy język polski jest językiem fleksyjnym? Co to znaczy?
- 7) Jak nazywają się kolejne przypadki w polskiej deklinacji?
- 8) Czy znasz nazwy części mowy?
- 9) Które części mowy podlegają deklinacji, czyli odmieniają się przez przypadki?
- 10) Ile rodzajów gramatycznych ma język polski? Jak się nazywają?
- 11) Które części mowy są nieodmienne?
- 12) Ile czasów ma język polski?

Jeśli odpowiedziałeś/-aś prawidłowo na:

- 0-3 pytań** – Wszystko jeszcze przed Tobą, niedługo dowiesz się więcej.
4-6 pytań – Nie jest źle, masz dobrą bazę do pogłębienia wiedzy.
7-9 pytań – Całkiem nieźle, sporo wiesz o języku polskim. Jeszcze trochę a będziesz go znać całkiem dobrze.
10-12 pytań – Gratulacje! Wiesz naprawdę dużo. Tak trzymać!

Ćwiczenie 1

Wypisz pojęcia i zwroty gramatyczne pojawiające się w quizie. Ułatwią Ci one zrozumienie poleceń w ćwiczeniach i komentarzy gramatycznych.

Przykład:

grupa językowa, alfabet łaciński, samogłoska nosowa, czas (gramatyczny)...

Ćwiczenie 2

Poszukaj w dowolnej gramatyce innych terminów i zwrotów gramatycznych. Spróbujcie w parach wyjaśnić je sobie wzajemnie, podając przykłady i odpowiedniki we własnych językach. W razie potrzeby (niewiedzy, niepewności, niejasności) zapytajcie nauczyciela.

Ćwiczenie 3

a) Przyporządkuj wyrazy podane w tabelce na s. 14. do wymienionych poniżej części mowy.

Rzeczownik: .....

Czasownik: .....

Przymiotnik: .....

Przysłówek: .....

Zaimek: .....

Przyimek: .....

Spójnik: .....

Imiesłów*: .....

Liczebnik: .....

Partykuła: .....

(*w zależności od wiedzy studentów na temat imiesłówów można albo wpisać tu wszystkie rodzaje, albo podzielić na określone typy)

b) Podzielcie się na dwie grupy. Osoby z każdej grupy na przemian losują po jednym wyrazie i naprowadzają swoją grupę tak, aby odgadła, co to za wyraz. Można podawać następujące informacje: co to za część mowy (jaka liczba, rodzaj itp.), wyrazy synonimiczne, konteksty użycia. Wygrywa ta grupa, która odgadnie więcej wyrazów.

Nauczyciel może skserować tabelkę, pociąć ją i zagrać ze studentami w grę leksykalno-gramatyczną.

Przykład:

język – rzeczownik; to, czym się mówi, może być polski, angielski, francuski;

nad – przyimek; określa coś, co jest na górze; przeciwieństwo „pod”;

donośnie – przysłówek; bardzo głośno, tak, że słychać z daleka to, co się mówi;

orzechy – rzeczownik w liczbie mnogiej; owoce z twardą skorupką, trudne do zgnielenia.

kulturalny	język	wy	dobroć	dialekt
szybko	samogłoska	średniowiecze	organizacja	stolica
nad	nowość	okresowo	kolczyki	pracować
boisko	drzewo	kuzyn	przyjemność	nie
plac	donośnie	słowo	litera	przynosić
państwo	gramatyka	zdziwienie	namawiać	choć
wykupić	domyślić się	przemysłać	zamawiać	nabrać
przeliczać	czytać	wakacje	medal	okropnie
dziennie	mniej	ciekawie	źle	drogo
wybierać się	zbierać	jej	dziesięć	osiemnaście
albo	milion	tysiąc	wcześniej	nieczytelnie
serenada	kolacja	świeżo	kolekcjoner	umówić się
królować	oni	modnie	luksusowo	przeszłość
dumnie	tani	klub	lekko	rynek
zagłada	bzyczeć	bogaty	zwariować	tradycyjnie
bardzo	mowa	końcówka	oryginalnie	szelest
rytm	twórca	pożegnać	wskoczyć	zwiedzać
lody	opiekować się	orzechy	dziennik	herbata
opalać się	złoty	kaktus	serce	trujący
śpiący	napisany	czekając	solidnie	wyjeżdżający
zamknąwszy	zbudowany	zjadłszy	grając	za
dopisać	bezchmurnie	lustro	niech	pieczony
wypity	zmarznięty	podarty	myty	liczący

Ćwiczenie 4

Uzupełnij brakujące rzeczowniki i przymiotniki (w rodzaju męskim) odnoszące się do pojęć gramatycznych.

Rzeczownik	Przymiotnik
język	
gramatyka	
	językoznawczy
deklinacja	
	koniugacyjny
fleksja	
	dialektologiczny
gwara	
ojczyzna	
	narodowy
	literacki
system	

Co sądzisz o języku polskim?

Studenci mówią:

Klara, Czechy

Jestem z Czech i dlatego język polski wydaje mi się bardzo śmieszny. Słyszałam, że czeski jest z kolei śmieszny dla Polaków. Niektóre wyrazy znaczą coś zupełnie innego, np. polski „sklep” oznacza w czeskim „piwnicę”, a „droga” to „narkotyk”! Dziwne jest pytać kogoś na ulicy o „drogę”, a jeszcze zabawniej, kiedy każdy sklep internetowy zaprasza: „Szukaj w sklepie!”. Nie będę raczej tłumaczyć, jak to zdanie rozumieją Czesi.

Bardzo ładne są nazwy narodowości, szczególnie Chińczycy, Kenijczycy, Europejczycy itp. Kiedy ktoś mówi „Europejczyk”, wyobrażam sobie człowieka o wysokości kilku centymetrów, bo za pomocą takiej końcówki w moim języku wyraża się zdrobnienia.

Ortografia polszczyzny jest dla mnie bardzo trudna. W ogóle wszystkie *i*, *y* są zamienione miejscami! Ale jest to ciekawy język i bardzo chciałabym nie tylko dobrze go rozumieć, ale i poprawnie posługiwać się nim w mowie i w piśmie.

Rick, USA

Polacy nadają polskie końcówki angielskim czasownikom. Moje ulubione słowo to „grillować”, które pochodzi od angielskiego czasownika „to grill”. Czasami rzeczy codziennego użytku mają tylko angielskie nazwy, jak komputer, DVD, pendrive i takich używa się na całym świecie. Ale w języku polskim często używa się zapożyczeń z angielskiego, zwrotów, wyrazów i konstrukcji, które nie są poprawne. Oczywiście łatwiej mi użyć struktury poprawnej w moim języku, ale potem się okazuje, że to nie po polsku! Już wiem, że nie można mówić „projekt” o czymś, nad czym się pracuje, bo poprawnie to „przedsięwzięcie”, a „projekt” to po polsku synonim pomysłu, planu. Polacy mówią „team”, a przecież mają rodzime określenia, jak „zespół” czy „grupa”. I jeszcze studenci często tworzą angielsko-polskie wyrazy czy stylizują różne wyrazy na angielskie i mówią np.: „looknij, biforka, debeściak, sorki”. Czasami muszę się chwilę zastanowić, czy ktoś mówi po polsku czy po angielsku. Jestem Amerykaninem, ale niezbyt mi się to podobą. Chciałbym się nauczyć poprawnego języka polskiego, a nie dziwnego miksu... no właśnie... poprawnie powinienem powiedzieć „mieszanki”.

Sara, Niemcy

Trudno mi napisać coś o języku polskim, bo wprawdzie używam go już jakiś czas, ale nauczyłam się go od rodziców i nie bardzo jeszcze wiem, jak on „działa”. Nigdy nie uczyłam się gramatyki i nie znam żadnych reguł. Jak mnie w Niemczech ktoś pyta, dlaczego moje imię ma różne formy, np. mama mówi do mojej siostry, że „to dla Sary” albo „powiedz Sarze”, to nie bardzo umiem to wytłumaczyć. Wiem, że polski jest trudnym językiem. Często pytam Polaków o to, dlaczego tak się mówi albo jak jest poprawnie i nie zawsze potrafią mi to wyjaśnić. Lubię brzmienie polskiego, jest w nim coś delikatnego i twardego jednocześnie. Zawsze, kiedy słyszę go na ulicy w Niemczech, od razu się uśmiecham.

Soon Hyung, Korea

Największe problemy mam z wymową. Mimo że uczę się polskiego od kilku lat i nie robię już wielu błędów gramatycznych, nadal ciągle coś źle wymawiam. W ogóle nie słyszę różnicy między sz i ś lub cz i ć. Koleżanki czasem żartują, że dla mnie „dziecko poczęte” i „dziecko pocięte” to to samo. Ale ja naprawdę nie słyszę wielkiej różnicy między słowami „boczek” i „bociek” czy „proszę” i „prosię” a przez to ciągle przydarzają mi się w Polsce jakieś śmieszne lub kłopotliwe sytuacje.

Veronia, Francja

Jest mi stosunkowo łatwo uczyć się kolejnych języków, bo znam już dobrze kilka. A że niektóre reguły się w nich powtarzają, to znacznie ułatwia mi to naukę. Jak wszyscy Francuzi mam jednak problem z odróżnianiem brzmienia y oraz e, często nie słyszę różnicy. Na przykład „wyjście” i „wejście” brzmią dla mnie tak samo! Dość szybko natomiast opanowałam ortografię i jestem dumna z tego, że prawie nie robię błędów ortograficznych. Nie jestem czasami tylko pewna, gdzie jest trz a gdzie cz, ale może i to z czasem opanuję. Nie do końca czuję jeszcze aspekt i liczebniki, ale mam nadzieję, że to tylko kwestia czasu. Staram się dużo czytać po polsku, oglądam telewizję i wracam do Polski najczęściej jak tylko mogę, żeby mieć kontakt z żywym językiem.

Duran, Turcja

Zanim zacząłem się uczyć polskiego, znałem tylko turecki i angielski. Polski był więc moim pierwszym językiem fleksyjnym. Na początku myślałem, że oszaleję z tymi końcówkami. Kolejną rzeczą, która do dziś sprawia mi trudności, są rodzaje. Nie spotkałem się z tym wcześniej w żadnym innym języku i za żadne skarby świata nie mogłem zrozumieć, dlaczego stół jest męski, szafa żeńska, a krzesło nijakie. Co do osób – miało to sens, ale przedmioty? Jakieś szaleństwo. Na początku wymyślałem sobie różne historie, żeby to jakoś zapamiętać. Teraz zacząłem się uczyć niemieckiego... i tam też są rodzaje. I często rzeczowniki niemieckie mają zupełnie inny rodzaj niż polskie. Teraz to niemiecki wydaje mi się nielogiczny i trudny, ale to chyba tak samo jak z polskim – kwestia bliższego poznania.

Olga, Rosja

Wszyscy koledzy myślą, że jak jestem z Rosji, to łatwiej mi się uczyć polskiego. I łatwiej, i trudniej. Oczywiście mam mniej problemów ze zrozumieniem, dzięki podobieństwu rosyjskiego i polskiego, ale z tego samego powodu mam więcej problemów z gramatyką i ortografią. Często używam jakiegoś wyrazu, przekonana, że tak jest też po polsku, a tu się okazuje, że tylko po rosyjsku, bo owszem, w polskim też kiedyś istniał taki wyraz (w końcu wszystkie języki słowiańskie pochodzą z jednego – prasłowiańskiego), ale dziś jest bardzo archaiczny, a na dodatek znaczy coś trochę innego. Przez słowiańskość obu języków wpadam często w różne pułapki językowe. I przez śpiewność mojego języka ojczystego zawsze mówię po polsku tak, że od razu wszyscy wiedzą, skąd pochodzę.

PYTANIA:

- 1) Co sądzisz o przytoczonych opiniach? Czy któryś z wymienionych problemów jest też Twoim?
- 2) Co poradził(a)byś tym studentom? Jak, Twoim zdaniem, mogliby uporać się ze swoimi problemami językowymi?
- 3) Które z wymienionych problemów są związane z wpływem języka ojczystego studenta? Jak jest w Twoim przypadku?
- 4) Czy Twój język ojczysty pomaga Ci w uczeniu się polskiego czy raczej utrudnia naukę?
- 5) Komu najłatwiej nauczyć się języka polskiego, użytkownikowi jakiego języka? A komu najtrudniej?
- 6) Jakie znasz języki obce i na ile ich znajomość pomaga Ci w uczeniu się polskiego?
- 7) Które reguły gramatyczne w języku polskim są podobne do reguł w innych znanych Ci językach? Czy ułatwia Ci to naukę?
- 8) Co sprawia Ci największe trudności w uczeniu się języka polskiego? Jak sobie z tym radzisz?

Ćwiczenie 5

Wzbogac swoje słownictwo i wyrażając raz jeszcze swoje opinie, użyj następujących zwrotów:

Uważam, że...

Myślę, że...

Sądzę, że...

Moim zdaniem...

Według mnie...

To dla mnie jasne, że...

Jestem pewny/-a, że...

Nie wiem, czy...

Trudno mi powiedzieć, czy...

Nie jestem pewny/-a, ale...

Wydaje mi się, że...

Nie jestem przekonany/-a, czy...

Nie czuje się kompetentny/-a, żeby powiedzieć, czy...

Ćwiczenie 6

a) Przeczytaj głośno podane wyrazy, zwracając uwagę na ich wymowę.

q/ę – om/em – on/en

idą, robię, umiem, kompozytor, bęben, piętnaście, zaczęła, porządną, trąba, pompa, mentalność, mętny, tętno, plomba, benzyna, kołoda, inteligencja, bomba, blondyn, wziął, dzieciom, kobietą, kobietom, klient, komfort, kąt, konserwa

trz/cz/sz/c/rz

trzymać, trzy, mistrz, trzeba, czcionka, strzał, wstrzymać, krzyk, koszyk, oczywiście, szczekać, drzwi, kształt, żeglarz, kurz, cikliwy, wyższy, chrześcijański, chrzan, przeszczep, syczeć, złoty, życzy, czkawka, cło, cucić, żyć, krzyż, żona, mąż, zażądać, żelazny, kożuch, cętka, cążki, przyszłość, sztuczny, cacko, szyć, szczypać, szczerzyć, szczekać, szeptać

ś/si, ć/ci, ź/zi, dź/dzi,ń/ni, dz

śnieg, sito, światło, ćwierkać, ciepło, żdźbło, dzień, ćma, cichy, październik, dźwięk, ćwierć, ość, miłość, teść, świt, świat, kiść, rzeński, koci, wziąć, usiąść, śnić, siać, dziób, dziura, dzwonić, dżwignia, dżgać

b) Przeczytaj głośno pary wyrazów o podobnym brzmieniu. Zwróć uwagę na poprawną wymowę.

trzy – czy
spieszyć się – śpieszyć się
boczek – bociek
proszę – prosię
angielski – anielski
trzcinka – czcionka
poczęte – pocięte
płać – płaci
jedźmy – jedzmy
płacę – płaczę
kasa – kasza
kos – kosz
sum – szum

doza – doża
zebra – żebra
Kasia – kasza
cieszę się – czeszę się
czapki – ciapki
wróc – wróci
noś – nosi
wejście – wyjście
koci – kozi
dzień – cień
żyć – szyć
cześć – sześć
lekką – lekko

ZAPAMIĘTAJ!

Zła wymowa wyrazów często jest powodem błędów ortograficznych!

Ćwiczenie 7

Spróbuj przeczytać poprawnie następujące zdania (tzw. łamańce językowe).

1. Stół z powyłamywanymi nogami.
2. W Szczebrzeszynie chrząszcz brzmi w trzcinie.
3. Król Karol kupił królowie Karolinie korale koloru koralowego.
4. Lojalna Jola.
5. Cecylia czyta cytaty z Tacyta.
6. Kiedy susza, szosa sucha, idzie szosą sucha mucha.
7. Tatka tka i matka tka, a tkaczka czka i też tam tka. (Źródło: *Kabaret Starszych Panów*.)
8. Ząb – zupa zębowa, dąb – zupa dębowa.
9. W trzęsawisku trzeszczą trzciny, trzmiel trze w Trzciance trzy trzmieliny, a trzy byczki znad Trzebyczki z trzaskiem trzepią trzy trzewiczki.
10. Warzy żaba smar, pełen smaru gar, z wnętrza gara bucha para, z pieca bucha żar, smar jest w garze, gar na żarze, wrze na żarze smar.
11. Grzegorz Bręczyszczykiewicz, Chrząszczyzewoszyce, powiat Łękołody. (Źródło: film „*Jak rozpętałem drugą wojnę światową*”.)

łamać (sobie) język – mieć trudności z wymówieniem czegoś
łamaniec językowy – zbitka głosek lub złożenie wyrazów trudnych do wymówienia

Ćwiczenie 8

Posłuchaj piosenki, a następnie spróbuj ją zaśpiewać lub przeczytaj tekst utworu.

Możliwe źródło: http://w17.wrzuca.pl/audio/afmadkFT6Pb/dziecie_tkaczy

Kabaret Starszych Panów

Dziecię tkaczy

Tata z mamą w domku naszym, by dobrobyt zawsze trwał,
 Cichy warsztat na poddaszu mieli, który głośno tkał.
 Pomagała tkać im praczka, którą czkawki wstrząsał szok.
 Gdy pęzałem na czworaczkach już nade mną cały rok...

Tatka tka i matka tka, a praczka czka i też tam tka.

Rosłem sobie na smarkacza nerwowego, bo wśród gier
 Cichy warsztat głośno warczał i zadreślał mnie ten szmer.
 Na dobitkę praczki czkawki nie ustają jak na złość,
 Z rączek lecą mi zabawki, bo nade mną wciąż... psiakość!

Tatka tka i matka tka, a praczka czka i też tam tka.

Gdym na tyle był dojrzały, by do dziewcząt trochę Ignąć,
 Dziunię oczy me ujrzały i nie mogłem ich z niej zdjąć.
 Czas na łąkach się pędziło, chociaż nieraz zimno nam. Brr, brr...
 No bo w domu jak by było? Tutaj wielbię ją, a tam...

Tatka tka i matka tka, a praczka czka i też tam tka.

Gdy dożyliśmy tej chwili, kiedy ślub nam przyszło brać,
 To rodzice się zgodzili, lecz zaczęli więcej tkać.
 Tylko trochę jadła skubną i już pędzą watek pleść
 I na przykład w noc poślubną nagle tuż nad nami... cześć!

Tatka tka i matka tka, a praczka czka i też tam tka.

W kilka lat zrzędzeniem losu pracowity tata zgaś.
 Potem mama w ten sam sposób z praczką opuściły nas.
 Potem, żona po kryjomu znikła z panem z vis-à-vis.
 Może teraz spokój w domu? Gówno! W nocy straszą i...

Tatka tka i matka tka, a praczka czka i też tam tka.

1. SYMPATIA, ANTYPATIA

Ćwiczenie 1

Uporządkuj na linii czasowniki wyrażające uczucia od najbardziej pozytywnego (+) do najbardziej negatywnego (-).

uwielbiam
nie lubię
nie cierpię
nienawidzę
kocham

lubię
toleruję
akceptuję
nie przepadam
przepadam

unikam
ubóstwiam
szanuję
nie znoszę

+

-

Ćwiczenie 2

Wyjaśnij, posługując się synonimem, opisem lub definicją, podkreślone wyrażenia i przekształć zdania używając innych słów.

1. Kasia to moja sympatia.
2. Nie darzę naszej sekretarki zbytnią sympatią.
3. Ta sprzedawczyni budzi moja antypatię.
4. Gdybyś miał choć trochę empatii, zachowałbyś się inaczej.
5. Fafik pani Dobrowolskiej to strasznie antypatyczny pies!
6. Nasz wychowawca zdobył naszą sympatię tym, że pomyślał o ciepłym posiłku podczas całodniowej wycieczki.
7. Aktor po każdym występie otrzymywał od swoich fanów dowody sympatii.

Ćwiczenie 3

- a) Spośród poniższych wyrażenń wybierz te, które określają cechy pozytywne, negatywne i neutralne oraz wpisz je w odpowiednie rubryki tabeli.

chytry, uczynny, solidny, ponury, powierzchowny, bezczelny, oszczędny, elokwentny, rozrzutny, oczytany, porządny człowiek, twardy jak skała, czarny charakter, dumny jak paw, słomiany zapał, w gorącej wodzie kąpany, w czepku urodzony, kamienna twarz, chodząca encyklopedia, złota rączka, mieć serce z kamienia, mieć głowę na karku, mieć dwie lewe ręce, mieć miękkie serce, mieć złote serce, nie mieć piątej klepki, być na bieżąco, być sobą, być jak chorągiewka na wietrze

Pozytywne	Neutralne (lub zależy od kontekstu)	Negatywne

- b) Podaj przykłady sytuacji, w których można by użyć powyższych zwrotów lub wyjaśnij ich znaczenie.

Ćwiczenie 4

Podaj synonimy i antonimy podanych wyrażen.

Cecha	Synonim	Antonim
chytry		
uczynny		
solidny		
rozrzutny		
ponury		
powierzchowny		
bezczelny		
oszczędny		
elokwentny		
oczytany		
czarny charakter		
dumny jak paw		
mieć dwie lewe ręce		
mieć miękkie serce		
mieć złote serce		
mieć serce z kamienia		
mieć słomiany zapał		
mieć kamienną twarz		